

УДК 351.72

З. В. Гбур,
к. н. держ. упр., докторант,
Національна академія державного управління при Президентові України м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Z. Hbur,
PhD (public administration science), doctoral student,
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE IN MODERN CONDITIONS

У статті визначено сутність поняття "економічна безпека" після аналізу різних підходів до тлумачення поняття економічної безпеки держави за допомогою таких характеристик, як: стійкість та стабільність, економічна незалежність, самовідтворення та саморозвиток, національні інтереси. Виявлено, що при виникненні і формуванні нових напрямів розвитку, глобалізація створює несприятливі умови для економічної безпеки держави. Сучасний стан розвитку економіки зумовлює необхідність врахування цих викликів з метою забезпечення стабільного розвитку та конкурентоспроможності національної економіки України. Охарактеризовано внутрішні та зовнішні загрози, що зумовлюють недостатній рівень стабільності економіки, а, як наслідок, і відповідно зниження рівня економічної безпеки нашої держави. Наведено найважливіші національні економічні інтереси, від реалізації яких залежить майбутнє України, добробут і процвітання нації, згідно з думкою співробітників Національного інституту стратегічних досліджень, а також запропоновано деякі шляхи вдосконалення політики економічної безпеки.

The article defines the essence of the concept of "economic security" by analyzing various approaches to the interpretation of the concept of economic security of the state with the help of such characteristics as: stability and stability, economic independence, self-development and self-development, national interests. It was revealed that in the emergence and formation of new directions of development, globalization creates unfavorable conditions for the economic security of the state. The current state of development of the economy necessitates the consideration of these challenges in order to ensure the stable development and competitiveness of the national economy of Ukraine. The internal and external threats, which determine the insufficient level of stability of the economy, are described, and as a consequence, and consequently, the level of economic security of our state is lowered. The most important national economic interests, the realization of which depends on the future of Ukraine, the welfare and prosperity of the nation, according to the opinion of the staff of the National Institute for Strategic Studies, and also suggests some ways to improve the policy of economic security.

*Ключові слова: економічна безпека, внутрішні та зовнішні загрози, економічна криза, світова економіка.
Key words: economic security, internal and external threats, economic crisis, world economy.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Прискорення розвитку світової економіки, поглиблення її потреб у процесі глобалізації викликає переосмислення пріоритетів у розвитку національних господарств, які прагнуть стати її рівноправними учасниками. З огляду на економічну та культурну успішність країн, які беруть активну участь у міжнародному поділі праці, необхідним і природним є активне входження

України в господарську взаємодію зі світом. Україна, незважаючи на посилення колізій, розвитку кризи економічної системи, викликаних кардинальними перетвореннями політичного і економічного характеру, прагне стати органічною складовою світової спільноти. З огляду на це зміцнення і збереження позицій України у світовій економічній системі передбачає, перш за все, забезпечення власної економічної безпеки, що є головною умовою ефективності життєдіяльності суспільства і гарантією незалежності країни. Успішне вирішення завдань щодо усунення зовнішніх і внутрішніх загроз

економічній безпеці можливо через активізацію державної політики та використання практичного досвіду і наукових розробок у цій сфері, що підкреслює актуальність дослідження.

ОСТАННІ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПУБЛІКАЦІЇ, НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ЦЯ СТАТТЯ

Вивченням питань економічної безпеки, умов її підтримки і забезпечення, можливостями інтеграції України в умовах трансформаційних перетворень присвячено праці О. Білоруса, І. Бінька, А. Гальчинського, В. Гесця, Б. Губського, Я. Жаліла, Д. Лук'яненка, А. Мазараки, В. Мунтіяна, Ю. Макогона, В. Новицького, Ю. Пахомова та ін.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основною метою є визначення сучасного стану економічної безпеки України в умовах світової кризи і перспектив її забезпечення в майбутньому за умови активного впливу держави на попередження виникнення внутрішніх і зовнішніх загроз економічній безпеці.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічній безпеці належить центральне місце в системі національної безпеки, оскільки вона є основою для належного функціонування всіх елементів, що відносяться до цієї системи: політичної, соціальної, військової, екологічної, технологічної, інформаційної безпеки тощо. Це зумовлено тим, що належне забезпечення рівня національної конкурентоспроможності, військово-політичної стабільності, надійної обороноздатності, ефективної соціальної політики, злагоди в моральному і духовному житті суспільства, розвитку науково-технічного прогресу, захисту інформації та запорука безпечного екологічного стану неможливі без ефективного функціонування економіки.

Існує безліч підходів до визначення поняття "економічна безпека". Для характеристики сучасного стану економічної безпеки в Україні варто проаналізувати сутність цього поняття.

У 2003 році Верховною Радою України було прийнято закон "Про основи національної безпеки України". У Законі вказано, що "національна безпека — захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, охорони дитинства, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної

діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам" [1]. Також зазначено, що "об'єктами національної безпеки є людина і громадянин, суспільство та держава" [1].

Як зауважує Скорук О.В., у зарубіжній та вітчизняній літературі існує багато підходів до тлумачення поняття економічної безпеки держави за допомогою таких характеристик [13]:

— стійкість та стабільність, протидія внутрішнім і зовнішнім загрозам, під якими розуміємо міцність і надійність зв'язків між усіма елементами економічної системи, стабільність економічного розвитку держави, стійкість до стримування та знешкодження дестабілізуючих загроз-факторів;

— економічна незалежність, що характеризує насамперед можливість для будь-якого суб'єкта економічної безпеки самостійно приймати і реалізовувати стратегічні економічні та політичні рішення для розвитку, можливість використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення стабільності та розвитку;

— самовідтворення та саморозвиток. Ця характеристика передбачає створення необхідних умов для ведення ефективної економічної політики та розширеного самовідтворення, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на світовій арені;

— національні інтереси. Ця характеристика визначає спроможність національної економіки захищати національні економічні інтереси.

Аналізуючи думки вчених, які притримуються першого підходу, можна виділити О.М. Бандурку, В.Є. Духова, К.Я. Петрова, І.М. Чернякова, які визначають економічну безпеку країни як "здатність її економічної системи протистояти негативному впливу об'єктивних та суб'єктивних чинників для досягнення макроекономічних цілей розвитку на рівні постіндустріальних держав" [3, с. 64].

Науковець В.О. Гончарова стверджує, що "економічна безпека — це такий стан національної економіки, при якому зберігається стійкість і здатність до несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів. Авторка переконана: перешкоджаючи впливу різноманітним загрозам, неодмінно можна досягти стійкого рівня економічної безпеки держави" [4, с. 18].

Схожої думки притримується і А. Равенко. На думку автора, "економічна безпека — це стан економічної системи, що характеризується стійкістю щодо впливу ендегенних (внутрішніх) та екзогенних (зовнішніх) чинників, які створюють загрозу для суспільства" [11, с. 15].

Шлемко В.Т. було запропоновано наступне визначення даного поняття: "Економічна безпека — це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і здатний задовольнити потреби особи, суспільства, держави" [15, с. 3].

Такий же підхід у трактуванні поняття "економічна безпека" використовує і В.І. Мунтіян. Він вважає, що під економічною безпекою слід розуміти "загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на постійний та стабільний розвиток економіки держави, що містить механізм протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам" [9, с. 10].

До другої категорії можна віднести вчених, які вважають що головною ознакою економічної безпеки є економічна незалежність.

Наприклад, такі вчені, як А. Степаненко та М. Герасимов зауважують, що економічна безпека — це "такий стан економіки, що забезпечує її зовнішню незалежність і внутрішню стабільність" [14, с. 39].

Науковець В.Г. Андрійчук зауважує, що "економічна безпека — це стан економічної системи, який дозволяє їй розвиватися динамічно, ефективно і вирішувати соціальні завдання та при якому держава має можливість виробляти і втілювати в життя незалежну економічну політику" [2].

На думку інших дослідників, що використовують третій підхід у тлумаченні цього поняття, слід використовувати самовідтворення та саморозвиток як головні характерні ознаки економічної безпеки. Такий дослідник, як Я. Жаліло зауважує, що під терміном "економічна безпека" слід розуміти "складну багатofакторну категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб і власного населення, і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення кредитоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання" [5, с. 143].

Четвертий підхід характеризується тим, що при визначенні поняття "економічна безпека" за основу беруться національні інтереси держави та окремих регіонів.

Наприклад, на думку В. Сенчагова, "економічна безпека — це такий стан економіки та інститутів влади, за яким забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціально направлений розвиток країни загалом, достатній оборонний потенціал навіть за найбільш несприятливих умов розвитку внутрішніх і зовнішніх процесів" [12, с. 99].

Проаналізувавши різні наукові підходи можемо сформулювати власне визначення. На наш погляд, економічна безпека держави — це особливий стан економіки, який забезпечується стійкими та обґрунтованими методами нівелювання впливу загроз внутрішнього та зовнішнього середовища, при якому створюються належні умови для розвитку стабільної соціально-економічної системи. Економічний розвиток виступає одним з найважливіших показників стану економічної безпеки країни, а економічна політика держави є наступним важливим чинником, що впливає на темпи економічного зростання і визначає стан зовнішньоекономічної безпеки.

Глобалізація світової економіки є складною, багатовимірною і неоднозначною проблемою, тому з приводу визначення її суті існує багато розбіжностей. Учені сходяться на думці, що глобалізація означає не лише

новий кількісний вимір міри інтенсивності взаємозв'язків окремих країн та їх економік, а головним чином — нову якість таких зв'язків, коли формується фактично новий, глобальний рівень економічної глобалізації [10].

Однак, при виникненні і формуванні нових напрямів розвитку, глобалізація створює несприятливі умови для економічної безпеки держави. Сучасний стан розвитку економіки зумовлює необхідність врахування цих викликів з метою забезпечення стабільного розвитку та конкуренто-спроможності національної економіки України.

Як зауважує Левчук О.В., найбільш актуальними викликами глобалізації, які створюють численні загрози економічній безпеці держави, є такі [8]:

1. Нестабільність світової фінансової системи, яка супроводжується незбалансованістю світової торгівлі та інвестиційних потоків між найбільшими економічними центрами світу.

2. Розширення світових ринків для певних видів продукції, товарів і послуг.

3. Поширення кризових явищ.

4. Експансія передових країн світу.

5. Дефіцит ресурсів для розширеного розвитку.

З огляду на це, слід охарактеризувати чинники, що мають вплив безпосередньо на економічну безпеку України. Варто зазначити, що після розпаду СРСР та здобуття незалежності Україна, поступово переходячи від планового до ринкового типу господарювання, почала будувати власну економічну систему. Складність цього процесу посилювалася тим, що в Україні перехід до ринкових відносин відбувся в період світової фінансової кризи, що, в свою чергу, було причиною підризу і без того складної ситуації в економічній сфері. На цьому етапі виникає потреба у нових орієнтирах, методах і способах формування принципово нової моделі національної економічної системи, що здатна забезпечити захист економічних інтересів особи, суспільства та держави. У зв'язку із цим першочергового значення набуває дослідження та практичне вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням економічної безпеки України.

Внутрішні та зовнішні загрози зумовлюють недостатній рівень стабільності економіки, а, як наслідок, і відповідно зниження рівня економічної безпеки нашої держави. До зовнішніх загроз слід віднести такі:

- нестабільність національної валюти, що відбувається під час нестабільної ситуації в економіці, в період кризи;

- скорочення іноземних інвестицій;

- нестабільні умови зовнішньої торгівлі;

- великий зовнішній борг, що є тягарем для нашої країни та депресивно впливає на розвиток економіки;

- залежність держави в сфері стабільності постачання енергоносіїв.

Основними внутрішніми загрозами стають: незначна частка інноваційної продукції; неефективне державне регулювання економіки, тобто невідповідність завданням економічного зростання; низька конкурентоспроможність продукції; корупція; невисокий рівень життя більшої частини населення як наслідок нерівномірності розвитку територій, поширення масштабів беззайнятості, вплив світової фінансової кризи і т. д.; витік

капіталу за кордон також є фактором, який чинить певний вплив на економічну безпеку.

Потенційними загрозами економічному суверенітету України слід також вважати структурні диспропорції. Адже Україна отримала у спадщину надзвичайно енергоємний промисловий сектор, суттєво змінити структуру якого за роки незалежності виявилось неможливим. Тим паче, що в умовах глобалізації втручання і регулювальна функція міжнародних організацій набуває вирішального значення. Звужується сфера державного контролю через впровадження новітніх технологій та систем електронного зв'язку, розвиток світових комунікаційних мереж. Це потребує відповідних змін у напрямках і засобах економічної політики, підтримки розвитку потенційно пріоритетних високотехнологічних галузей промисловості, посилення ролі транснаціональних корпорацій в інтегрованій системі міжнародного виробництва. Нині склалася така система світоустрою, за якої транснаціональні корпорації контролюють до половини світового промислового виробництва, більше половини світової зовнішньої торгівлі, а також патентів та ліцензій на нову техніку, технологію і, насамперед, енергозберігальну.

Отже, опираючись на власні ресурси та сили, на ефект об'єднаної праці народу, Україна повинна реалізувати свій шанс стати великою конкурентоспроможною політичною нацією з європейським рівнем економіки, як і безпеки загалом.

Серед найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє України, добробут і процвітання нації, співробітники Національного інституту стратегічних досліджень виділяють такі [6]:

- створення самодостатньої, конкурентоспроможної, соціально спрямованої, потужної національної економіки;
- створення надійної системи економічної безпеки України, забезпечення можливості самостійного, прогресивного національно-економічного розвитку;
- здійснення структурної перебудови економіки;
- забезпечення ефективного розвитку національної промисловості;
- здійснення державою протекціоністських заходів, спрямованих на підтримку національного товаровиробника;
- істотне зменшення енергомісткості і матеріаломісткості ВВП;
- здійснення кардинальної модернізації виробництва та розвиток його наукомістких галузей;
- створення замкнених циклів виробництва стратегічно важливої продукції, зокрема військової техніки та озброєння;
- створення рівних соціальних та економічних можливостей для всіх громадян України;
- здобуття Україною належного місця у світовому поділі праці та міжнародній торгівлі, інтеграція у світове господарство;
- побудова економічних відносин з іншими країнами на засадах рівноправності та взаємовигідності;
- забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції;
- удосконалення товарної структури експорту й імпорту;

— забезпечення географічної збалансованості експорту й імпорту;

— нарощування експортного потенціалу, забезпечення позитивного сальдо зовнішньої торговельної діяльності;

— підтримка вітчизняних експортерів, сприяння виробникам імпорто-замінної продукції, особливо критичного імпорту;

— захист національного ринку від несприятливої дії світової кон'юнктури та іноземної конкуренції;

— ефективне використання Україною свого вигідного географічного положення для здійснення міжнародного транзиту.

Проте поки що державні структури в Україні не досягнули економічної рівноваги. Так, зокрема, постійно підтримуються на державному рівні поставки газу, замість того, щоб замінити його використанням електроенергії та іншими видами енергоносіїв. Це — принциповий структурний момент рівноваги, яку Україна прагне досягти.

При формуванні механізмів регулювання світової економіки в умовах глобалізації повинна йти мова про добровільні угоди, згідно з якими держави зобов'язуються дотримуватись багатосторонніх договорів, визначених правил у сфері торгівлі, від виконання яких очікують певних переваг. За таких умов економічна безпека, насамперед, підприємництва України має можливість одержати такі права і переваги у світовій організації торгівлі, які сприятимуть забезпеченню стабільного і довгострокового економічного зростання: розширений і недискримінаційний доступ українського експорту товарів і послуг на ринки країн-членів цієї організації; забезпечення контролю за не об'єктивним ставленням до оцінки українських товарів і послуг на ринках більшості країн світу; встановлення контролю за недопущенням необґрунтованих обмежень щодо ввезення в Україну товарів з інших країн; створення сприятливих умов для українських виробників товарів щодо розвитку конкурентоспроможних у світовому масштабі товарів і постачальників послуг тощо [7].

Стосовно економічної безпеки як підприємництва, так і держави в цілому, йдеться про конкуренцію між секторами світової економіки, які випускають взаємозамінну продукцію. Тому стає неможливим застосування до них законодавства певної країни. Тут потрібні спільні правила конкуренції і юридичної відповідальності, які б поширювались на велике коло країн [7].

Нинішня неузгодженість дій державних структур України використовується тіньовими структурами, які одержують простір до зростання, до розкрадання державного і колективного майна, ухилення від сплати податків, шахрайства з фінансовими ресурсами і зростанням фіктивного підприємництва. За таких умов підприємництво у сфері матеріального виробництва зменшується, а частка підприємств, які займаються готовою та роздрібною торгівлею, посередництвом, зростає. Саме тому ситуація, що нині склалася, передусім потребує регулювання підприємництва. Оскільки міжнародна конкуренція повсякчас зростає, з'являється більше можливостей дроблення виробничих процесів та перенесення окремих ступенів виробництва в інші місця.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити висновки, що Україні не вдалося створити національну економічну систему, яка б забезпечувала динамічний розвиток держави та її відповідність високим світовим стандартам. У зв'язку з посиленням кризових явищ протягом останнього часу відзначається посилення й загроз для економічної безпеки України. Для попередження негативних проявів в Україні першочерговим постає питання забезпечення належного рівня економічної безпеки з урахуванням всіх можливих загроз та проблем.

Література:

1. Закон України "Про основи національної безпеки України": Закон України № 964-М від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Андрійчук В.Г. Економічна безпека України: стан, критерії виміру та превентивні заходи її зміцнення / В.Г. Андрійчук // Економіка, фінанси, право. — 2013. — № 6. — С. 12—17.
3. Бандурка О.М., Духов В.Є., Петрова К.Я., Чернков І.М. Основи економічної безпеки: підручник. — Харків: НУВС, 2003. — 236 с.
4. Гончарова В.О. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку держави: монографія / В.О. Гончарова. — Х.: ХНУ, 2001. — 195 с.
5. Жаліло Я.А. Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / Я.А. Жаліло. — К.: Сатсанга, 2001. — 224 с.
6. Жихор О.Б. Економічна безпека [Текст]: підруч. для студ. ВНЗ / [О.Б. Жихор та ін.]; за ред. д-ра екон. наук, проф. О.Б. Жихор, д-ра екон. наук, проф. О.І. Барановського; Ун-т банк. справи Нац. банку України (м. Київ). — К.: УБС НБУ, 2015. — 467 с.
7. Кордюк Н.І. Економічна безпека України в умовах глобалізації / Н.І. Кордюк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна. — 2012. — Вип. 2. — С. 83—89.
8. Левчук О.В. Економічна безпека України в контексті глобалізаційних викликів. Економіка і суспільство. 2017. — Вип. № 8. — С. 59—64.
9. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. — К.: КВШ, 1998. — 462 с.
10. Поважний С.Ф. Державне управління національною економікою в умовах глобалізації / С.Ф. Поважний, Г.О. Єпішенкова, А.А. Нікітіна // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія "Державне управління". — 2010. — № 151. — С. 3—14.
11. Ревенко А. Проблеми формування національної економічної безпеки України / А. Ревенко // Економіка України. — 1993. — № 11. — С. 15—21.
12. Сенчагов В. О сущности и основах стратегии экономической безопасности России / В. Сенчагов // Вопросы экономики. — 1995. — № 1. — С. 97—106.
13. Скорук О.В. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення / О.В. Скорук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. — 2016. — Вип. 6 (3). — С. 39—42.

14. Степаненко А. Оцінка економічної безпеки України та її регіонів / А. Степаненко, М. Герасимов // Регіональна економіка. — 2002. — № 2. — С. 39—54.
15. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення: монографія / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. — К.: НІСД, 1997. — 144 с.

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On the Fundamentals of National Security of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
2. Andriychuk, V.H. (2013), "Ukraine's economic security: state, measurement criteria and preventive measures to strengthen it", no. 6, pp. 12—17.
3. Bandurka, O.M. Dukhov, V.Ye. Petrova, K.Ya. Chernkov, I.M. (2003), *Osnovy ekonomichnoi bezpeky* [The basis of economic security], NUVS, Kharkiv, Ukraine.
4. Honcharova, V.O. (2001), *Vplyv tin'ovoi ekonomiky na ekonomichnu bezpeku derzhavy* [Influence of the shadow economy on the economic security of the state], KhNU, Kharkiv, Ukraine.
5. Zhalilo, Ya.A. (2001), *Stratehiia natsional'noi bezpeky Ukrainy v konteksti dosvidu svitovoi spil'noty* [Strategy of National Security of Ukraine in the context of world community experience], K., Ukraine.
6. Zhykhor, O.B. (2015), *Ekonomichna bezpeka* [Economic security], UBS NBU, Kyiv, Ukraine.
7. Kordiuk, N.I. (2012), "Economic security of Ukraine in the conditions of globalization", *Naukovyj visnyk L'viv's'koho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. serii ekonomichna*, vol. 2, pp. 83—89.
8. Levchuk, O. V. (2017), "Ukraine's economic security in the context of globalization challenges", *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 8, pp. 59—64.
9. Muntian, V. I. (1998), "Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine]", K.: KVSh, Kyiv, Ukraine.
10. Povazhnyj, S. F. (2010), "Public administration of the national economy in the conditions of globalization", *Zbirnyk naukovykh prats' Donets'koho derzhavnogo universytetu upravlinnia. Serii "Derzhavne upravlinnia"*, no.151, pp. 3—14.
11. Revenko, A. (1993), "Problems of formation of national economic security of Ukraine", *Ekonomika Ukrainy*, no. 11, pp. 15—21.
12. Senchahov, V. O. (1995), "On the essence and fundamentals of Russia's economic security strategy", *Voprosy ekonomiky*, no. 1, pp. 97—106.
13. Skoruk, O. V. (2016), "Economic security of the state: the essence, constituent elements and problems of provision", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove gospodarstvo*, vol. 6 (3), pp. 39—42.
14. Stepanenko, A. (2002), "Estimation of economic security of Ukraine and its regions", *Rehional'na ekonomika*, no. 2, pp. 39—54.
15. Shlemko, V. T. (1997), "Ekonomichna bezpeka Ukrainy: sutnist' i napriamky zabezpechennia" [Economic security of Ukraine: the essence and directions of provision], K.: NISD, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2017 р.